

НАША СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года **№ 2 (589)** **15 СТУДЗЕНЯ 2003 г.**

Дарагія сябры “Нашага слова”!

Сёння мы паведамляем вам вынікі падпісной кампаніі на першы квартал 2003 года. Трэба сказаць праўду, што ў рэдакцыі былі апасенні наконт магчымага зніжэння падпіскі на “Наша слова” ў сувязі са з'яўленнем газеты “Новы час”. Мабыць у некаторай ступені гэтыя апасенні спраўдзіліся, падпіска на нашую газету ўпала на 200 асобнікаў. Падзенне прыйшлося ў асноўным на Менск і некаторыя буйныя гарады на ўсходзе Беларусі. Разам з тым нас моцна парадавала Берасцейская вобласць, асабліва гарады Ганцавічы, Драгічын, Берасце і Баранавічы. Дзякуй вам, сябры, за падтрымку.

	Кастрычнік	Студзень
Берасцейская вобласць:		
Баранавічы р.в	16	21
Бяроза р.в.	9	6
Белаазёрск р.в	1	1
Бярэсце гор.	22	30
Ганцавічы р.в.	9	32
Драгічын р.в.	1	13
Жабінка р.в.	1	-
Іванава р.в.	3	1
Івацэвічы р.в	4	4
Камянец р.в.	4	7
Кобрын гор.	4	2
Лунінец гор.	5	4
Ляхавічы р.в.	1	-
Маларыта р.в.	1	1
Пінск гор.	20	12
Пружаны р.в.	9	4
Столін р.в.	3	2
Усяго:	**113**	**140**
Віцебская вобласць:		
Бешанковічы р.в.	2	2
Браслаў р.в.	1	1
Віцебск гор.	41	26
Віцебск РВПС	2	3
Верхнедзвінск р.в.	7	7
Глыбокае р.в.	5	3
Гарадок р.в.	6	2
Докшыцы р.в.	2	5
Дуброўня р.в.	2	-
Ліёзна р.в.	1	2
Лепель р.в.	2	1
Міёры р.в.	11	7
Новаполацк гор.	39	41
Ворша гор.	18	6
Полацк гор.	42	49
Паставы р.в.	6	4
Расоны р.в.	1	1
Сянно р.в.	1	-
Талочын р.в.	3	4
Ушачы р.в.	2	3
Чашнікі р.в.	1	1
Шаркоўшчына р.в.	4	3
Шуміліна р.в.	2	1
Усяго:	**201**	**172**
Менская вобласць:		
Беразіно р.в.	10	8
Барысаў гор.	7	5
Вілейка гор.	5	7
Валожын гор.	6	4
Дзяржынск р.в.	3	4
Жодзіна гор.	10	7
Клецк р.в.	2	5
Крупкі р.в.	2	2
Капыль р.в.	1	1
Лагойск р.в.	4	4
Любань р.в.	5	4
Менск гор.	430	365
Менск РВПС	15	15
Маладэчна гор.	19	18
Мядзель р.в.	7	2
Пухавічы РВПС	11	9
Нясвіж р.в.	4	2
Смалявічы р.в.	1	1
Слуцк гор.	28	11
Салігорск гор.	4	3
Ст. Дарогі р.в.	-	1
Стоўбцы р.в.	10	12
Узда р.в.	2	2
Чэрвень р.в.	7	10
Усяго:	**593**	**502**

	Кастрычнік	Студзень
Гомельская вобласць:		
Буда-Кашалёва	7	2
Брагін р.в.	6	2
Ветка р.в.	5	4
Гомель гор.	93	65
Гомель РВПС	4	1
Добруш р.в.	3	3
Ельск р.в.	2	-
Жыткавічы р.в.	21	19
Жлобін гор.	17	6
Калінкавічы гор.	2	1
Карма р.в.	1	4
Лельчыцы р.в.	-	2
Лоеў р.в.	2	1
Мазыр гор.	23	3
Акцябарскі р.в.	1	-
Нароўля р.в.	2	1
Петрыкаў р.в.	-	4
Рэчыца гор.	7	2
Рагачоў гор.	2	4
Светлагорск гор.	10	8
Хойнікі р.в.	1	5
Чачэрск р.в.	3	4
Усяго:	**212**	**141**
Гарадзенская вобласць:		
Бераставіца	3	1
Ваўкавыск гор.	13	12
Воранава р.в.	5	4
Горадня гор.	116	117
Горадня РВПС	46	32
Дзятлава р.в.	6	9
Зэльва р.в.	5	3
Іўе р.в.	2	1
Карэлічы р.в.	5	3
Масты р.в.	13	7
Наваградак гор.	9	8
Астравец р.в.	3	2
Ашмяны р.в.	6	6
Смаргонь гор.	13	19
Слонім гор.	8	7
Свіслач р.в.	4	3
Шчучын р.в.ю	4	1
Ліда	17	18
Усяго:	**278**	**253**
Магілёўская вобласць:		
Бабруйск гор.	5	10
Бабруйск РВПС	-	-
Бялынічы р.в	1	2
Быхаў р.в.	1	3
Глуск р.в.	1	-
Горкі гор.	32	16
Дрыбін р.в	2	1
Кіраўск р.в.	1	-
Клічаў р.в.	1	1
Краснаполле р.в.	1	-
Крычаў р.в.	1	-
Клімавічы р.в.	3	2
Касцюковічы р.в.	2	2
Круглае р.в.	5	3
Мсціслаў р.в.	1	1
Магілёў гор.	20	31
Магілёў РВПС	-	-
Асіповічы гор.	7	8
Слаўгарад р.в.	2	1
Хоцімск р.в.	1	-
Чэрыкаў р.в.	4	3
Чавусы р.в.	1	-
Шклоў р.в.	4	4
Усяго:	**96**	**88**
Усяго па краіне:	**1493**	**1296**

Ты можаш стаць студэнтам Вышэйшай школы журналістыкі ім. М. Ванькові ча ў Варшаве на цэлых 5 месяцаў!!!

Калі:
- табе 18-25 гадоў;
- у цябе ёсць досвед практычнай журналістыкі ў газетах ці на радыё;
- твая рэдакцыя ці журналісцкая арганізацыя можа даць табе рэкамендацыйны ліст;
- ты ведаеш польскую мову хаця б на ўзроўні разумення,

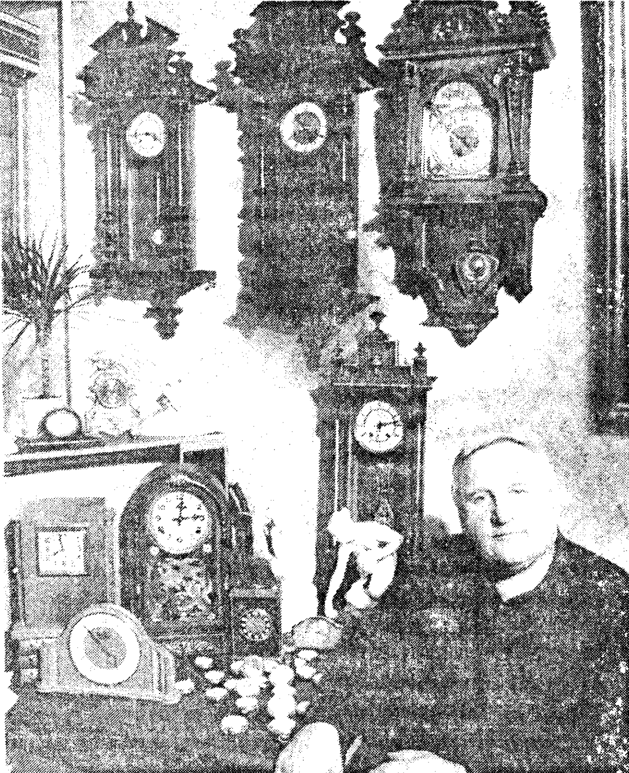
гэтая праграма - для цябе!

Для ўдзелу ў конкурсе атрымай анкету, спіс неабходных дакументаў і дадатковую інфармацыю ў Фондзе развіцця рэгіянальнай прэсы (8-017-206-56-88, 219-79-22) або ў сваёй мясцовай газеце.

Вышлі дакументы поштай да 27 студзеня 2003 года ці прывязі асабіста да 30 студзеня на адрас Фонда развіцця рэгіянальнай прэсы (220033, Мінск, пр-т Партызанскі, 6А, пакой 4 (правае крыло).

Пераможцы конкурсу атрымаюць стыпендыю, якая пакрые выдаткі на навучанне, медыцынскую страхоўку, пражыванне ў інтарнаце, двухтыднёвую стажыроўку ў польскай газеце і штодзённыя выдаткі студэнцкага стандарту.

Партнёры праграмы: Fundacja Centrum Prasawe dla Krajow Europy Srodkowo-Wschodniej, Fundacja im. Stefana Batorego, Фонд развіцця рэгіянальнай прэсы.

Увогуле Валеры Грымашэвіч працуе ў Інстытуце лесу НАН. Але Валеры Васільевіч яшчэ і заўзяты калекцыянер, займаецца рэстаўрацыяй прадметаў даўніны. Асабліва падабаюцца яму гадзіннікі.
Фота Сяргея Халадзіліна, БелТА.

Падпіска на Гарадзеншчыне

Нягледзячы на тое, што ў цэлым падпіска на “Наша слова” у першым квартале гэтага года, на жаль, зменшылася на 200 асобнікаў, добра папрацавала Гарадзенская абласная рада ТБМ на чале са сп. Аляксандрам Місцюкевічам.

Абласная рада ТБМ сумесна з радай ТБМ Гарадзенскага раёна выпісала 70 асобнікаў нашай газеты для школ г. Горадні і Гарадзенскага раёна, а таксама для чытальнай залы Гарадзенскай раённай бібліятэкі.

Сакратарыят ТБМ выказвае шчырую падзяку фундатарам падпісной кампаніі: супрацоўнікам РУП “Гроднаэнерга” і яго філіялаў: “Гродзенскія электрычныя сеткі” і “ПСДТУ”, фірме “Свідравіна” і, асабіста, яе кіраўніку Зылькову С. П., а таксама прыхільнікам ТБМ з Горадні Семяновіч Ч. А. (5000 руб.), Чугаю Л. Р.(2000 руб.), Місцюкевіч З. І. (4000 руб.) і Бакун Л. М. (2000 руб).

Мы спадзяёмся, што і другія рады ТБМ у студзені гэтага года возьмуць прыклад з гарадзенцаў і здолеюць павялічыць падпіску “Нашага слова” ў сваіх раёнах.

Сакратарыят ТБМ.

Калі за адраджэнне мовы, чытай, спадарства, “Наша слова”!

Шаноўнае спадарства, сябры ТБМ! Прайшла падпіска на газету ТБМ “Наша слова” на першы квартал 2003 года.

На жаль па гораду Менску і ўсіх абласцях акрамя Берасцейскай падпіска на нашую газету значна ўпала. Сёння мы друкуем звесткі пра колькасць падпісчыкаў па кожнаму раёну, а таксама бланк падпіскі на чатыры месяцы.

Мы просім кіраўнікоў арганізацый тых гарадоў і раёнаў, дзе падпіска знізілася прыняць адпаведныя меры для выпраўлення становішча. Мы просім патлумачыць нашым сябрам, што менавіта на грашах, атрыманых ад падпіскі, трымаецца нашая газета. У нас няма багатых спонсараў, таму лёс газеты ў руках нашых чытачоў.

Мы спадзяёмся на вашую падтрымку, сябры.

Ф. СП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету / часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА (назва выдання)

На 2003 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		X	X	X	X						

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

ПВ | месца | літар

на газету / часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА (назва выдання)

Кошт: падпіскі **1832** руб. / пераадрасоўкі руб. Колькасць камплектаў **1**

На 2003 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		X	X	X	X						

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

БЫВАЙ, РУПЛІВІЦА БЕЛАРУШЧЫНЫ!

Мінулы калядны дзень быў азмрочаны нечаканай весткай, якая прыйшла з Салігорска: не стала Марыі Мацюкевіч. Яна болем адгукнулася ў сэрцы тых, хто ведаў гэтую цудоўную жанчыну.

Усё жыццё Марыі Мацюкевіч было аддадзена служэнню Беларусі. Настаўніца роднай мовы і літаратуры, яна выхоўвала ў сваіх вучняў любоў да Радзімы, гонар за яе. У асяродку дэмакратычнай інтэлігенцыі краіны яе ведалі як актыўную грамадскую дзяячку, якой баліць за лёс Беларусі Набыццё нашай дзяржавай незалежнасці напачатку 90-х акрыліла яе. Марыя Мацюкевіч стаяла ля вытокаў адраджэння Сацыял-дэмакратычнай партыі, якую ачольваў знаны навуковец Міхась Ткачоў. Марыя Сцяпанаўна выдавала ў Салігорску сваім коштам і невычэрпным інтузіязмам газету "Рагнеда", дзе ўздымаліся пытанні нашай гісторыі, культуры, сучаснага жыцця. Яна актыўна выступала ў друку з публіцыстычнымі артыкуламі і вершамі, ладзіла шматлікія імпрэзы, далучаючы землякоў да духоўнай культуры беларускага народа, знаёмячы іх з выдатнымі дзеячамі нацыянальнай літаратуры і мастацтва, якія ахвотна па яе запрашэнні наведваліся ў Салігорск. Вакол яе – заўсёды абаяльнай, шчырай, паэтычна-ўзнёслай – гуртавалася свядомая моладзь, віравала жыццё.

Марыя Сцяпанаўна Мацюкевіч, якая заўчасна пайшла ад нас 7 студзеня на 54-м годзе жыцця, была ўасабленнем беларускасці, глыбокай адданасці Бацькаўшчыне. Яна была найактыўнейшым сябрам Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, шмат гадоў узначальвала Салігорскую гарадскую арганізацыю ТБМ, была найнадзейнейшым сябрам Рэспубліканскай Рады ТБМ. Яе смерць – вялікая страта для ўсіх, каму дарагія нацыянальная ідэя, будучыня Беларусі, роднае слова. Мы будзем помніць яе, верную дачку нашага народа, і доўжыць беларускую справу, якой прысвяціла сябе Марыя Сцяпанаўна.

Ірына Марачкіна, адказны сакратар ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны".

З падзей 2002 года

З 1 студзеня грамадзяне Рэспублікі Беларусь не могуць выехаць за межы краіны з пашпартамі з сімволікай СССР.

12 студзеня памёр вядомы мастак Яўген Кулік, аўтар адроджанага герба "Пагоня", грамадскі дзеяч.

17 студзеня дырэктар Польскага інстытута ў Менску Цэзары Карпінскі перадаў нацыянальнай бібліятэцы Беларусі 100 нумароў часопіса "Zeszyty historyczny" з архіву літаратурнага інстытута Ежы Гедройца ў Парыжы. Ежы Гедройц нарадзіўся ў Менску.

21 студзеня Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь увёў у абарачэнне банкноту вяртасцю 20 тысяч рублёў. Па рынкачнаму курсу яна роўна 12 доларам ЗША.

У канцы студзеня ў Менску адбыўся ўстаноўчы сход Беларускага таварыства аматараў асветы (філаматаў). Старшынём рады арганізацыі абраны Валянцін Голубеў, кандыдат гістарычных навук.

3 – 13 лютага ў менску трымалася днём плюсавая тэмпература ад +8 да +10 гр. С.

27 лютага над Белавежскай пушчай пранёсся смерч, які за 3 хвіліны загубіў 180 гектараў рэліктавага лесу.

10 сакавіка ў Менску на сходзе 130 прадстаўнікоў палітычных партый і творчых арганізацый з 5 гімнаў вызначылі як нацыянальны "Магутны Божа" Н. Арсенневай. Другое месца заняла мелодыя "Полацкага сшытка" і трэцяе месца – "Мы выйдзем шчылянымі радамі" М. Краўцова.

24 сакавіка ў Менску, каля помніка Я. Купалу, адбыліся ўрачыстыя гулянні, прысвечаныя гадавіне ўтварэння БНР. Шэсце да помніка Я. Коласу па пр. Ф. Скарыны было забаронена.

19 красавіка ў Менску адбыўся марш – пратэст "Так жыць нельга!" Арганізаваў яго без дазволу ўлад былы кінарэжысёр Юрась Хашчавацкі. 23 актывісты маршу прысуджаны на розны тэрмін (ад 3 да 15 сутак) адміністрацыйнага арышту, а некаторыя ўдзельнікі аштрафаваны.

22 красавіка ў Менску каля амбасады Украіны адкрыты помнік украінскаму паэту Тарасу Шаўчэнку. Гэта падарунак горада Кіева гораду Менску.

23 красавіка газета "Звязда" выйшла з укладышам "Чырвоная змена", які мае 4 старонкі. Гэты ўкладыш замяніў маладзёжную газету, якая выдавалася 81 год.

У красавіку створана рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і мастацтва", якая аб'яднала рэдакцыі літаратурных часопісаў "Нёман", "Полымя", "Маладосць", "Крыніца", "Всемирная литература", штотыднёвік "Літаратура і мастацтва". Кіраўніцтва ўстановы замяніла галоўных рэдактараў літаратурна-мастацкіх выданняў.

25 красавіка на 66-м годзе жыцця памерла Лілея Давідовіч, народная артыстка Беларусі, акторка нацыянальнага акадэмічнага драмтэатра імя Янкі Купалы.

27 красавіка памёр Міхаіл Пташук, кінарэжысёр, народны артыст Беларусі.

29 красавіка памёр Ігар Германчук (нар. 31.12.1960.г.), вядомы журналіст, былы рэдактар газеты "Свабода", рэдактар часопіса "Кур'ер".

Л. Давідовіч, М. Пташук, І. Германчук пахаваныя ў Менску, на Ўсходніх могілках.

14 траўня ў Дзень беларускага сцяга невядомыя ў многіх гарадах Беларусі тайна вывесілі бел-чырвона-белыя сцягі.

25 траўня споўнілася 10 гадоў таму, як былі ўведзены ў абарачэнне беларускія грошы, якія атрымалі ў народзе назву "зайчыкі" Дызайн беларускіх банкнотаў зрабіў мастак Канстанцін Хацяноўскі.

26 траўня абанкруціўся і спыніў сваё існаванне шклозавод "Гутайнў" у Пастаўскім раёне. Ён працаваў з 1905 г.

30 траўня ў Менску пры ўваходзе ў станцыю метро "Няміга" пастаўлены помнік-капліčка з праваслаўным крыжам і надпісамі па-руску прозвішчаў і імёнаў тых, хто тут загінуў 30 траўня 1999 г.

30 траўня на Гомельскім заводзе пускавых рухавікоў узнікла стыхійная забастоўка якая доўжылася 3 гадзіны. Рабочыя патрабавалі выплаціць зарплату за люты, сакавік і красавік.

3 чэрвеня закончылася кругласутачная вахта беларускай моладзі ва ўрочышчы Курапаты. Яна пачалася 23 верасня 2001 г. і доўжылася 250 сутак. Моладзь ахоўвала могільнік ад разбурэння ў сувязі з рэканструкцыяй побач Менскай кальцавой дарогі. Увесь час на дрэве лунаў бел-чырвона-белы сцяг.

22 чэрвеня ў газеце "Народная воля" быў надрукаваны адкрыты ліст доктара гістарычных навук прафесара Леаніда Лыча да дэпутатаў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у абарону беларускай мовы. Ніякага выніку ад публікацыі гэтага ліста не было.

Чэрвень. Накладам 10 тысяч паасобнікаў выдадзена Біблія па-беларуску, тарашкевіцай. Пераклад зрабіў Васіль Сёмуха, які працаваў над ёй 14 гадоў.

1 ліпеня ў Гомелі, на вежы палаца Паскевіча, аднавілі гадзіннік, які выбівае народную мелодыю "Люблю наш край".

10 ліпеня споўнілася 140 гадоў з часу выхаду першай беларускай газеты "Мужыцкая праўда", якую падрыхтаваў і выдаў тайна Кастусь Каліноўскі. Жыхар вёскі Бярозаўка (Камянецкі раён) Масей Геліч знайшоў на сваім полі асобнік гэтай газеты, надрукаванай лацінкаю. Гэты дзень варта было б адзначаць як Дзень беларускага друку

13-14 ліпеня ў Вільні адбылася канферэнцыя беларусаў Балтыйскага рэгіёну.

14 ліпеня ў Радашковічах Маладзечанскага раёна згарэла хата Веры Андрэеўны Ніжанкоўскай-Тарашкевіч. У хаце з 1923 г. па 1931 г. жыў Браніслаў Тарашкевіч вядомы вучоны і грамадскі дзеяч. У хаце меркавалася зрабіць музей.

З 10 ліпеня да 4 жніўня па ўсёй Беларусі стаяла сухое спякотнае надвор'е. У Менску ў цяні тэмпература падымалася вышэй 30 гр. С., а ў Гомелі ў цяні дасягала +35 гр. С.

16 ліпеня памёр Уладзімір Паўлавіч Кармілкін (нар. 16.02.1934г., г. Смаленск), фоталетапісец сучаснай Беларусі. Былы вайсковец, рускі па нацыянальнасці, самаадданa служыў беларускай справе.

2 жніўня спыніла выхад газета "Наша свабода".

2 жніўня, на Ілію, у пас. Пагранічны Бераставіцкага раёна панятыя прыезджыя работнікі па распараджэнні райвыканкаму разбурылі аўтакефальную праваслаўную царкву Ефрасінні Полацкай. Яе пабудаваў на сваім прысялібным участку святар Ян Спасюк.

14 жніўня ў Маскве адбыліся перамовы двух прэзідэнтаў Расіі і Беларусі У. Пуціна і А. Лукашэнкі. У. Пуцін прапанаваў Беларусі ўвайсці ў склад Расійскай Федэрацыі на правах 7 суб'ектаў Расійскай Федэрацыі або надалей праводзіць інтэграцыю дзвюх дзяржаў па прынцыпу Еўрапейскага Саюза. А. Лукашэнка абедзве прапановы адхіліў.

28 жніўня выйшаў першы нумар газеты "Новы Час" (орган Менскай гарадской арганізацыі ТБМ) на беларускай мове.

31 жніўня – 2 верасня ў Нью-Ёрку адбыўся XXУ з'езд беларусаў Паўночнай Амерыкі. У ім прынялі ўдзел каля 100 дэлегатаў.

Першы з'езд беларусаў Паўночнай Амерыкі адбыўся ў Канадзе ў 1945 г.

1 верасня ў дзевяты раз на Беларусі праводзіцца дзень беларускага пісьменства. Цэнтрам рэспубліканскага свята стаў Мірскі замак. Сёлета замкавы комплекс "Мір" у пачатку ліпеня ўключаны ў спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

1 верасня сярэднія школы на Беларусі пераведзены на 12-гадовую адукацыю па новых навучальных праграмах. Уводзіцца 5-дзённы рабочы тыдзень для школьнікаў і ацэнка ведаў школьнікаў па 10-бальнай шкале.

1 верасня адбыліся забастоўкі прадпрымальнікаў у Менску, Магілёве і Гомелі.

4 верасня ў Крупскім раёне на шашы Брэст-Масква (на 485 км.) сутыкнуліся 16 аўтамабіляў. У выніку аўтамабільнага здарэння загінула 9 чалавек і паранена 10.

4 верасня больш за тысячу прадпрымальнікаў у Менску, на Кастрычніцкай плошчы, правялі сядзячую забастоўку.

5 верасня памёр пісьменнік Артур Вольскі (1924 г. н.)

14-15 верасня ў Менску праводзілася свята горада. З гэтага часу яно заўжды будзе праводзіцца ў верасні. Сёлета гораду Менску – 935 гадоў.

15 верасня ў Беларусі ўпершыню адзначаецца Дзень бібліятэк. У гэты дзень нацыянальная бібліятэка Беларусі адзначала сваё 80-годдзе.

15 верасня ў в. Беліца Лідскага раёна ўстаноўлены мемарыяльны крыж на месцы бітвы лідскай шляхты з маскоўскім войскам ваяводы Хаванскага.

24 верасня ў Менску адбыўся нечарговы XIУ з'езд Саюза беларускіх пісьменніка. Старшынём СБП выбраны Алесь Пашкевіч (1972 г. нар.) На з'ездзе ўдалося пазбегнуць расколу пісьменніцкай арганізацыі.

Верасень. Выйшаў у свет першы нумар літаратурнага часопіса "Дзеяслоў" (галоўны рэдактар Барыс Пятровіч).

2 кастрычніка ў Маскве праводзіўся з'езд беларусаў Расіі.

12 кастрычніка споўнілася 35 гадоў таму, як у Слуцку ў 1967 г. выбухнуў стыхійны бунт каля будынка гарадскога суда. Бунтаўшчыкі спалілі будынак суда, у якім згарэла старшы суддзя Галіна Аляксеева (зусім невінаватая), забілі двух міліцыянераў. Міліцыя і войскі супраць бунтаўшчыкоў зброю не прымянялі. Вінаватыя ў беспарадках былі прыцягнуты да крымінальнай адказнасці, трое з іх былі прыгавораны да расстрэлу.

23-26 кастрычніка ў Маскве, на Дуброўцы, чачэнскія тэрарысты захапілі тэатр-мюзікл "Норд-Ост" разам з глядачамі, якіх зрабілі закладнікамі. Улады на уступкі чачэнцам не пайшлі. У выніку газавай атакі (загінула 120 чалавек), пацярпелі і жыхары Беларусі: Таццяна Ткачук, Вольга Золіна, Віктар і Ганна Савіцкія.

28 кастрычніка ў Бела-Падляску (Беласточчына) устаноўлены помнік беларускім фурманам, якія былі без віны забітыя польскімі партызанамі ў студзені 1946 г. На тым помніку напісаны назвы вёсак Беласточчыны, якія былі спалены пасля вайны за тое, што ў іх жылі праваслаўныя сяляне.

Кастрычнік. У Вільні прынята рашэнне камітэта па адукацыі, навуцы і культуры сойму Літвы аб аднаўленні дзейнасці Беларускага музея Івана Луцкевіча. Музей існаваў у Вільні з 1921 г. па 1945 г.

У Менску пачалося будаўніцтва новага будынка нацыянальнай бібліятэкі Беларусі на дзяржаўныя грошы і на ахвяраванні працоўных, якія іншы раз збіраліся савецкім метадам.

10 лістапада ў вёсцы Буса Іванаўскага раёна ўстаноўлены помнік на месцы былой школы, якая згарэла 11 лістапада 1957 г. у час дэманстрацыі кінафільма. У выніку ў агні загінула 65 чалавек і пасля памерла двое ад моцных апёкаў цела.

12 лістапада ў Дзяржаўнай думе Расійскай Федэрацыі адбыліся слуханні па праблемах інтэграцыі Беларусі і Расіі з удзелам 18 прадстаўнікоў беларускай апазіцыі.

Сярэдзіна лістапада. У вёсцы Беліца Лідскага раёна невядомымі злачынцамі знесены мемарыяльны крыж у гонар бітвы лідскай шляхты супраць маскоўскіх войскаў ваяводы Хаванскага.

17 лістапада ў Менску адбыліся дэманстрацыя і мітынг (каля будынка НАНБ) у абарону незалежнасці Беларусі.

20 лістапада Савет міністраў Еўрапейскага Саюза прыняў пастанову, якой забараняецца выдача візаў вышэйшым чыноўнікам Ураду (8 чалавек) Беларусі на ўезд у краіны Еўрапейскага Саюза.

21-22 лістапада ў Празе адбыўся саміт кіраўнікоў дзяржаў – НАТА. На саміт былі запрошаны 7 новых дзяржаў Балгарыя, Румынія, Славакія, Славенія, а таксама Літва, Латвія і Эстонія.

23 лістапада на У пазачарговым з'ездзе Беларускага кангрэсу дэмакратычных прафсаюзаў прэзідэнтам арганізацыі абраны Аляксандр Ярашук.

11 снежня памёр вядомы беларускі пісьменнік Сяргей Грахоўскі (нар. 12. (25) верасня 1913 г.), былы палітвязень.

13 снежня славуты пісьменнік Васіль Быкаў з Нямеччыны пераехаў жыць у Прагу. Ён запрошаны туды без абмяжавання тэрміну прэзідэнтам Чэхіі Вацлавам Гавелам.

20 снежня Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь увёў у абарачэнне банкноту наміналам 50 тысяч рублёў (яе вартасць прыкладна 25 еўра).

24 снежня ў Нясвіжскім замку згарэла страха і гарышча ў выніку неасцярожнага абыходжання з агнём.

Падзеі запісаў Сымон Барыс.

Вялікія даты

100 гадоў Грамадзе—першай беларускай палітычнай партыі

У леташнім снежні адзначаны 100-гадовы юбілей Беларускай Сацыялістычнай Грамады. БСГ - партыя, якая ад часу свайго заснавання вяла барацьбу за права беларускага народа на самавызначэнне, на дзяржаўна-культурную аўтаномію, а пасля і поўную незалежнасць краіны, на адраджэнне культуры і мовы беларускага народа.

Заснавальнікі і актывісты Беларускай Сацыялістычнай Грамады Іван і Антон Луцкевічы, Алаіза Пашкевіч, Язэп Лёсік, Алесь Гарун, Браніслаў Тарашкевіч, Аркадзь Смоліч, Зміцер Жылуновіч, Алесь Чарвякоў зрабілі вялікі ўклад у рэалізацыю нацыянальнай мары беларусаў—у стварэнне Беларускай дзяржавы, у развіццё нацыянальнай культуры, літаратуры і навукі.

Медаль братоў Луцкевічаў "За служэнне Бацькаўшчыне"

Акрамя нацыянальна-вызвольных арыентыраў, актывісты БСГ шмат зрабілі для распаўсюджвання сацыял-дэмакратычных ідэй у краіне. Але галоўнай ідэяй "грамадоўцаў" заставаліся ідэалы дзяржаўнай незалежнасці, якія спачатку рэалізаваліся ў абвяшчэнні Беларускай Народнай Рэспублікі, а затым—у стварэнні БССР. Гэтыя гістарычныя падзеі мелі лагічны працяг у 1991 годзе, калі Рэспубліка Беларусь набыла незалежнасць дэ-факта.

Для таго, каб належным чынам адзначыць гэтую знамянальную дату ў гісторыі нацыянальна-вызвольнага руху Беларусі, па ініцыятыве кіраўніка культурна-асветнага клуба "Спадчына" Анатоля Белага створаны грамадскі арганізацыйны камітэт па святкаванні 100-тых угодкаў БСГ, па ўшанаванні памяці відных дзеячаў гэтай буйнейшай беларускай партыі.

У склад аргкамітэту ўвайшлі такія вядомыя навукоўцы, як прафесары А. Грыцкевіч, Л. Лыч, акадэмікі Р. Гарэцкі, А. Саламонаў, навукоўцы і літаратары В. Іпатава, У. Содаль, В. Скалабан, В. Ліцвінка, А. Трусаў, А. Ліс, П. Лойка, дырэктар Інстытута гісторыі АН Рэспублікі Беларусь М. Сташкевіч, дырэктар музея Янкі Купалы Ж. Дапкюнас, палітыкі Ю. Хадыка, С. Шушкевіч, А. Кароль, М. Статкевіч, А. Сідарэвіч і іншыя вядомыя грамадскія дзеячы.

На першым пасяджэнні аргкамітэту былі вызначаны яго функцыі і абавязкі, намечаны канкрэтныя мерапрыемствы да 100-гадовага юбілею Беларускай Сацыялістычнай Грамады. Гэты план уключае некалькі пунктаў, і галоўны з іх—правядзенне навуковых чытанняў, прысвечаных гісторыі стварэння і дзейнасці партыі, адкрыццё помніка-барэльефа братам Луцкевічам на сядзібе музея выяўленчага мастацтва Анатоля Белага ў Старых Дарогах.

Акрамя гэтага, у Менску і ў іншых гарадах Беларусі плануецца правесці шэраг мастацкіх выстаў, прысвечаных жыццю і дзейнасці актывістаў-грамадоўцаў. У бібліятэках і архівах рэспублікі будуць арганізаваныя выставы дакументаў па гісторыі БСГ, экспазіцыі навуковых і літаратурных твораў, аўтарства якіх належыць грамадоўцам. Акрамя гэтага, у кінатэатрах адбудуцца лекцыі і дэманстрацыя дакументальных стужак, прысвечаных відным дзеячам Беларускай Сацыялістычнай Грамады.

Грамадскі камітэт будзе хадайнічаць перад Міністэрствам сувязі і інфармацыі аб выпуску да сотых угодкаў БСГ юбілейных паштовых марак і канвертаў.

Камітэт ушанавання ўзнагародзіць спецыяльнымі юбілейнымі медалямі найбольш выдатных дзеячаў нацыянальнага адраджэння, а таксама спадкаемцаў грамадоўцаў пачатку стагоддзя. У праграме юбілею і святочнае пасяджэнне грамадскасці, канцэрт фальклорных калектываў, літаратурныя кампазіцыі ў выкананні Галіны Дзягілевай.

Увесь гэты час у хрысціянскіх храмах розных канфесій Беларусі пройдуць памінальныя малебны ў памяць дзеячаў Беларускй Сацыялістычнай Грамады.

Будуць выдадзены каляндары і плакаты з партрэтамі знакамітых грамадоўцаў—заснавальнікаў і актывістаў гэтай партыі.

Грамадскі аргкамітэт па святкаванні 100-гадовага юбілею БСГ звяртаецца да ўсіх, каму неабыякавыя ідэалы грамадоўцаў з прапановай актыўнага супрацоўніцтва ў гэтай важнай для адраджэння гістарычнай памяці народа справе.

Анатоль Мяльгуй.

Запомнілася ў 2002-м

Цёплыя сустрэчы ў цёплым Крыме

Напрыканцы верасня клуб аматараў гісторыі і падарожжаў "Чароўны ўспамін" і шэраг іншых грамадскіх аб'яднанняў Магілёва (у тым ліку і абласная арганізацыя ТБМ) зладзілі чарговую аўтобусную вандроўку ў Крым.

Першая такая вандроўка "Сцежкамі Максіма Кніжніка" адбылася ў лістападзе мінулага года і пакінула шмат уражанняў ад крымскіх горна-марскіх краявідаў, але найбольш – ад сустрэч з нашымі суайчыннікамі, якія воляй лёсу прапісаліся на гасціннай крымскай зямлі, ды не забылі ні роднай гаворкі, ні беларускіх звычаяў, песень, паданняў. Яны расшукваюць звесткі пра славутых беларусаў, чые сляды ці нават прах засталіся сярод крымскіх камянёў, шануюць памяць пра іх, ладзяць юбілейныя вечарыны, што робіць іх жыццё насычаным і досыць цікавым для нас.

Не наталіўшыся ўдосталь гэтымі сустрэчамі-размовамі мінулы раз, мы вырашылі паўтарыць такую вандроўку, тым болей што і мора ў лістападзе не было ласкава-цёплым, а так хацелася наплавацца ў ім. Таму выбралі час, калі летні сезон ужо мінаў, але сонца было яшчэ шчодрым на цяпло і мора вабіла сваімі цёплымі пеністымі хвалямі.

Зноў былі цёплыя сустрэчы ў Севастопалі з актывістамі беларускага згуртавання "Пагоня" імя Максіма Багдановіча і ў Партэніце (пасёлак каля Алушты) з мясцовымі беларусамі.

У Севастопалі ўсіх вандроўнікаў (а нас было 28) прытуліла ў сваёй кватэры старшыня севастопальскай суполкі ТБМ Алеся Манько, чысціня і прыгажосць мовы якой выклікала наша замілаванне. Яе васьмігадовы сын Багуслаў паказаў нам сшытак, у якім ён піша беларускія дыктоўкі, што дыктуе яму маці, – памылак там амаль не было. На два дні кватэра ператварылася ў нейкі цыганскі табар. Там і адбылася сустрэча з сябрамі з "Пагоні". Кіраўнік "Пагоні" Валер Барташ пазнаёміў нас з сваімі паплечнікамі і расказаў аб дзейнасці згуртавання.

У Крыме (і ў Севастопалі ў прыватнасці) маюцца шматлікія аб'яднанні розных нацыянальных груп, сярод якіх "Пагоня" займае не самае сціплае месца. Дзейнасць "Пагоні" прыкметная ў горадзе і ў рэспубліцы, з імі лічацца, беларусаў запрашаюць на розныя мерапрыемствы, так ці інакш звязаныя з нацыянальнымі пытаннямі, на канферэнцыі (у тым ліку міжнародныя), прысвечаныя нацыянальным праблемам.

Пагоняўцы прытрымліваюцца паслядоўнай лініі, скіраванай на незалежнасць Беларусі, на яе самастойнае развіццё пры ўзаемавыгодным супрацоўніцтве з рознымі краінамі свету, але найперш з краінамі-суседзямі, не выдзяляючы нейкай адной з іх (хаця Украіна ім бачыцца як адзін з перспектыўнейшых партнёраў Беларусі). Таму выступаюць супраць стварэння так званай "саюзнай дзяржавы", якая абмяжуе, калі не знішчыць, суверэнітэт Беларусі і тым самым ускладніць партнёрскія стасункі з суседзямі на поўдні, поўначы і захадзе.

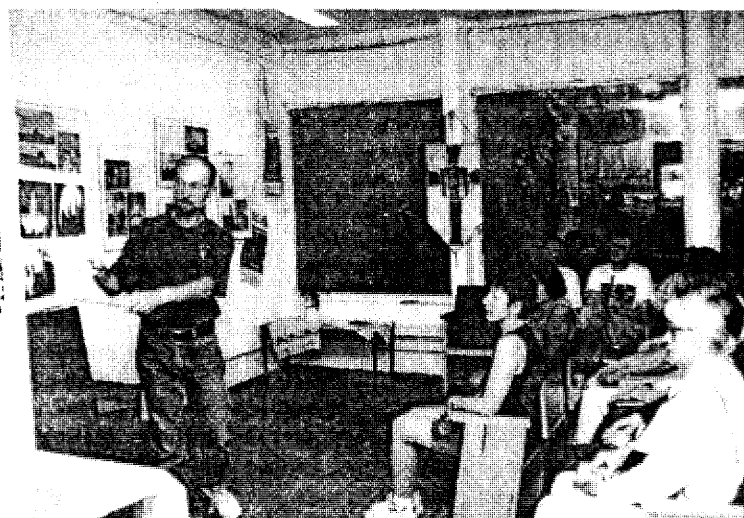

Магілёўскія вандроўнікі на Лівадзійскіх могілках у Ялце

Спадар Барташ перадаў магілёўскай арганізацыі ТБМ фотаздымкі і газетныя матэрыялы аб дзейнасці "Пагоні". У сваю чаргу магілёўскія вандроўнікі перадалі "Пагоні" свае падарункі, паказалі фотавыставу "Сьцежкамі Максіма Кніжніка", цудоўна аформленую фотамастаком Алесем Ліціным. Гучалі прамовы, песьні ў выкананні Ігара Мухіна, вершы беларускіх паэтаў. Найбольшае ўражанне пакінула выступленне былой настаўніцы беларускай мовы Ганны Малахоўкай-Ва-сюніпай пра лёс нашай мовы і яе славутых носьбітаў, найперш пра лёс Багдановіча. Адзін з вандроўнікаў, не ўтрымаўшы сваіх пачуццяў, стаў перад ёй на калені і нізка пакланіўся.

Агледзеўшы асобныя мясціны Севастопаля і яго наваколля, паехалі далей у бок Ялты. Ля магілкі Максі-ма адбыўся імправізаваны мітынг з песнямі і чытаннем ягоных вершаў. Потым былі тры чароўныя ночы ў намётах пад крымскім небам, насычаныя ўражаннямі дні. У бібліятэцы пасёлка Партэніт намаганнямі Віталя Бартохава адбылася прэзентацыя дзвюх фотавыставаў Алеся Ліціна – ужо памянутай тут выставы "Сьцежкамі Максіма" і яшчэ адной, прысвечанай архітэктурнаму багаццю Беларусі. Беларусы Партэніта, што сабраліся тым вечарам у бібліятэцы, з цікавасцю выслухалі расповед кіраўніка вандроўкі Алеся Агеева пра гісторыю беларускай архітэктуры, падмацаваны выразнымі фотаздымкамі. Зноў гучалі вершы і песні.

Адна песня прагучала там упершыню. Справа ў тым, што ў асяродку шматлікай дыяспары беларусаў Крыма нямала людзей творчых, таленавітых. Яны складаюць песні пра родны край (хай сабе і не на роднай мове, якою ўжо не ўсе дасканала валодаюць), пішуць музыку, пяюць іх. Найлепш гэтыя песні гучаць у выкананні Віталя Бартохава. Мінулым разам ён спеў некалькі такіх песень на канцэрце для беларусаў Алушты, зладжаным з нагоды нашага прыезду і з нашым удзелам. Адна з іх, паэта Міхася Казакова (лаўрэата прэміі імя Максіма Багдановіча) і кампазітара Рыгора Квача, вельмі кранула нас. І аўтар гэтых радкоў паабяцаў, што наступным разам прывязе беларускі пераклад тэксту. Абяцанне было выканана. І Віталь з ходу, з ліста праспяваў песню ўжо на беларускай мове.

Кіраўнік клуба "Чароўны ўспамін" Алесь Агееў прэзентуе фотавыставу Алеся Ліціна "Архітэктура Беларусі" ў бібліятэцы пасёлка Партэніт.

Сярод дваццаці васьмі магілёўскіх вандроўнікаў амаль палова былі людзьмі, нязвыклымі да беларускамоўных асяродкаў, яны карысталіся мовай краіны-суседкі ці, часцей, звычайнай трасянкай і не пакутавалі з таго. Але вось такія сустрэчы за тысячу кіламетраў ад радзімы, дзе, здавалася, радзімай і не павінна пахнуць, але дзе тым не менш гучыць цудоўнае беларускае слова, якое берагуць тут як вялікую каштоўнасць, прымусіла шмат каго перагледзець свае пазіцыі. І – вось ужо адно слова на язык патрапіла, другое ўспомнілася, трэцяе як бы само стварылася... І вось ужо нехта загаварыў генетычна сваім голасам, радуючыся гэтай лёгкасці вяртання і атрымоўваючы асалоду ад такіх прыемных сэрцу гукаў.

Па дарозе дадому правялі некалькі конкурсаў з прызамі, адпаведнымі невялікай суме з'эканомленых грошай. Першы прыз "За беларускі дэбют", які ўручаўся чалавеку, чыёй беларускай гаворкі ў ранейшых вандроўках "Чароўнага ўспаміну" не чулася, атрымаў першакурснік тэхнічнага ўніверсітэта Базыль Серакоў. Ён жа, як ні дзіўна, атрымаў і першы прыз "За беларускае красамоўства" – група таемным галасаваннем прызнала яго мову найбольш мілагучнай і прыгожай. Калі ўлічыць, што ў складзе групы былі выкладчыкі ўніверсітэта, нават філфака, беларускамоўныя журналісты і стваральнікі беларускіх вершаў, то перамога Базыля ў такім асяродку – досыць значная з'ява, якая сведчыць аб пранікненні і квітненні нашай мовы ў моладзевых гуртах. Замацоўвае такую выснову і першы прыз шасцігадовага Стасіка Мухіна "За лепшае прачытанне беларускага верша". Калі недасведчаны чытач падумае, што толькі адзін Стасік і чытаў верш, то ён памыляецца. У конкурсе бралі ўдзел больш за дзесяць чалавек.

Вандроўка скончылася. Крыху перадыхнём і пачнём думаць пра новыя вандроўкі...

Міхась Булавацкі.

Васіль Ліцьвінка

ПАГАНСКАЯ ЦІ ЭТНІЧНАЯ КУЛЬТУРА?

Прынятая ЮНЕСКА 3 лістапада 2001 года "Сусветная дэкларацыя культурнай разнастайнасці" прымушае пераглядзець асноўны негатыўны падыход да культуры дахрысціянскага перыяду. Нягледзячы на тое, што ў нашым цывілізаваным свеце пануе свецкая ўлада, ідзе агрэсіўная спроба пад выглядам паезуіцку схаванай палітыкі барацьбы з амаральнымі з'явамі урбанізаванага свету паўторна, праз два тысячагоддзі знішчыць жыццёсцвярджальнасць, прыродную натуральнасць этнічнай культуры Дзядоў – нашых прапрашчураў, іх гуманістычны, пабудаваны на адзінстве чалавека з прыродай светапагляд.

Асновай яго з'яўляецца ведыйскае сцверджанне аб розных формах чалавечага існавання. Дзяды ў беларусаў – гэта "наўі-душы" кроўных, значыць родавых па матрыманіяльнай лініі нябожчыкаў, якія існуюць "на тым, іншым свеце, адкуль усё бачаць, усё знаюць". Але назіраючы з таго свету за паводзінамі родзічаў, нават маючы магчымасць адзін раз у год на Траецкія Дзяды нябачанымі з'яўляцца на гэтым свеце: каб непасрэдна паназіраць за жыццём кроўных, яны, па святой народнай веры, могуць уплываць на яго – спрыяць шчасліваму ўласнаму лёсу, гаспадарчаму поспеху, асабістаму здароўю, сцаленню ад невылечных хвароб і ў іншых цяжкіх жыццёвых абставінах. Адсюль непахісная вера ў прадвызначанасць лёсу, дзядоўская субота, калі жывы павінен быў прыйсці на могілкі, каб сустрэцца з душамі сваіх Дзядоў, выказаць праз надмагільныя галашэнні-звароты сваю вернасць іх жыццёвым гуманістычным ідэалам. Гэта быў адзін дзень тыдня, прысвечаны роздуму над сэнсам чалавечага існавання, яднання з прайшоўшымі свой віток існавання на гэтым свеце пакаленнямі людзей, каб суаднесці з імі сэнс свайго існавання, скарэктаваць адпаведна лепшым якасцям продкаў свае ўчынкі. А таму пра іх "або толькі добра, або нічога". Якая гэта выдатная філасофія адбору лепшага з жыццёвага досведу прайшоўшых пакаленняў і адначасова школа захавання разнастайнасці культуры кожнага народа, пачынаючы з першабытных форм існавання і ў розныя перыяды станаўлення агульначалавечай цывілізацыі.

Як цэласная сістэма ведаў часоў міфалагізаванага светаўспрымання Дзяды не захаваліся, але асноўныя абрысы яе, асабліва ў самым старажытным рэгіёне славянскай цывілізацыі – на Палессі, захаваліся. Тут, напрыклад, жыве кроўна-родавая сістэма святочнай культуры, якая захавала сваю прыродную прымеркаванасць да вітка Зямлі вакол Сонца, месяцавага календара, з якімі мы непарыўна звязаны, прыродных стыхій, пор года, стадый зèмляробчай працы, выспявання збажыны, садавіны. У сваім родным, самым цэнтральнапалескім Столінскім раёне у наш час было лёгка рэканструяваць гэтыя гадавыя святкі: Ушэсце ў Століне, Мікола ў Варанях, Тройца ў Турах, Прачыстая ў Радчыцку, Міхайла ў Гарадной і г. д. У родную мне памежную з Украінай вёску Церабяжоў і цяпер родзічы не толькі са Столінскага і, мінуючы мытню, з Дубровіцкага раёнаў, але, як тыя птушкі -- сімвалы "наўяў", 2 жніўня ў дзень, прысвечаны самай магутнай прыроднай стыхіі – маланцы, злятаюцца кроўныя з усяго свету. А на Зміцера 8 лістапада ўсе ідуць у суседняе ўкраінскае сяло Тумень. У часы сярэднявечча гэтыя святкі былі яшчэ і кірмашамі.

Акрамя дзядоўскіх субот на Палессі захаваліся два найбольш вялікія сумесныя з Дзядамі святы – Наўскі Вялікдзень і Наўская Тройца ў чацвер, якія лічыцца тут сакральным днём (відаць такім было калісьці і Ушэсце ў чацвер на саракавы дзень пасля Вялікадня, калі і цяпер "цягнуць жыта за валасы на небясы"). Гэта было святочнае частаванне Дзядоў, ушанавальныя звароты да іх, дыялогі з імі, у якіх з імі раіліся аб сэнсе жыцця, галашэнні-смуткі аб тым, як не хапае іх мудрасці на гэтым свеце.

Праслявянская культура Беларусі ў поўным выглядзе захавала сваю прымеркаванасць да жыццядаўцы на Зямлі –Сонца. Чатыры яго пераходныя кропкі, калі зняць пазнейшыя напластаванні, сталі галоўнымі ў святочнай культуры: вялікдзень з валачобніцтвам як сустрэча новага вітка жыцця пад час веснаваога раўнадзенства; Купалле як вышэйшая кропка росквіту прыродных сіл з іх разгулам пад час летняга сонцавароту; Багач і раскрытыя вышэй Дзяды як сімвалы сэнсу зямнога існавання і яго заканчэння пад час восеньскага раўнадзенства; Каляды як сакральна-магічны карнавалізаваны пераходны перыяд да пачатку новага вітка жыцця пад час зімовага сонцавароту. Калі светапогляд дзядоўскай веры ў рэінкарнацыю даў жыццё самабытнасці гуманістычнага менталітэту беларусаў, то акрэсленая вышэй падпарадкаванасць іх святочнай культуры космасу стварыла і выдатна захавала да нашага часу ўнікальнасць ўсёй іх этнічнай культуры, якую, на вялікі жаль, чамусьці неабгрунтавана з негатыўным адценнем называюць ***"паганскай"***

Гвалтоўнае хрышчэнне славян і ўжо больш чым тысячагадовае наследаванне яму стала ў першую чаргу змаганнем (на шчасце, у значнай ступені беспаспяховым) з жыццёсцвярджальнасцю зямнога існавання людзей, якое прадстаўляецца, як жывёльнае, каб заслужыць болей чым міфічнае быццам бы духоўнае вечнае існаванне. Гэта і ёсць тыповы езуіцкі прыём, з дапамогай якога знішчалі, праследавалі нават такіх вялікіх людзей свету, як Галілео Галілей, Джарджана Бруна, Мікалай Капернік, Францішак Скарына. Але не было б шчасця - дык няшчасце дапамагло. З'явіліся манкурты-марксісты, якія, як самазабойцы, паабяцалі "рай" на зямлі. Народ жа і да нашага часу вуснамі амаль стагадовай бабулі з вёскі Сенькава Горацкага раёна, якая яшчэ лёгенька скача ў танцы, жыццёсцвярджальна кажа: "Вось жывеш, красуешся на гэтым свеце, а там няведамака, што будзе". Пераканаўча, на шырокім грунтоўным апытанні беларусаў болей чым паважнага веку раскрыў гэта прафесар Варшаўскага універсітэта Алесь Баршчэўскі ў манаграфіі аб радзіннай традыцыі беларусаў Беласточчыны.

Пачынальнік славянскай фалькларыстыкі русін Адам Чарноцкі, які ўсё жыццё па царскай міласці вымушаны быў жыць пад псеўданімам Зарыян Даленга-Хадакоўскі, яшчэ на мяжы 18 і 19 ст. ст. у працы "Славянства да хрысціянства" раскрыў жыццёсцвярджальны характар нашай этнічнай культуры, якую мы зняважліва абзываем "паганскай" – тэрмінам, як найлепш зручным для выражэння пагардлівасці, знявагі, адмаўлення яе выдатнай мастацкай каштоўнасці. Аб апошнім ёмка сказаў у сваіх знакамітых парыжскіх лекцыях 40-х гг. 19 ст. геніяльны ўраджэнец Беларусі Адам Міцкевіч: "У русінаў у песнях і казках ёсць ўсё". Услед за імі ў 80-я гады Беларусь, этнічную культуру якой пасля паўстання Кастуся Каліноўскага асабліва вытанчана знішчалі, наведвае і запісвае мелодыі народных песень пачынальнік славянская музычнай фалькларыстыкі чэх Людвік Куба і сведчыць: *"Тое, што мы прымаем за запазычанні ў народных песнях, ёсць старажытнаславянская аснова, якую захавалі беларусы"*. У той жа час сінадальны кампазітар Львоўскі насаджаў тэзіс, што ніякай беларускай песні няма, а гэта перакручаныя велікарускія ці маларускія песні.

Этнічная культура вяртаецца ў сцены універсітэтаў

Чаму запазычаны з класічнай латыні тэрмін "паганская", дзе ім літаральна азначалі вясковую культуру, непрымальны, зняважлівы ў сучаснай беларускай мове? Прывяду са слоўніка кантэкст гэтага прыметніка: "Калі б чалавек быў, а то погань; Погань, мярзотнік, брудны чалавек; Не звязвайся з гэтай поганню; Паганае вядро – для памыяў; Погань ты смярдзючая" і мн. інш. У параўнанні з гэтым азначэннем, як нельга лепш, жыццёсцвярджальна, аптымістычна для будучай гістарычнай перспектывы беларусаў, адначасова вельмі старажытнага ў сваёй культуры народа і вельмі маладога ў сваёй сучаснай самастойнай дзяржаўнасці народа, адпавядае тэрмін **"этнічная культура"**.

Паказальна, што, пачынаючы з Даля, дзе пераклад лацінскага слова ***POGANUS – сельскі, вясковы, сялянскі, просты*** (даём пераклад па нетэндэнцыйнаму руска-лацінскаму слоўніку Дварэцкага і пяцітомнаму польска-лацінскаму), трансфармуецца спачатку ў ***язычніцкі***, а потым увогуле ў яшчэ адзін больш застрашальны – ***ідалапаклоннiцкі*** (сумленны вучоны Даль усё ж паставіў пытальнік перад такім перакладам). Не лішнім будзе ўспомніць, як гэтыя ўвасабленні стыхій роднай нам маці-зямлі і прыроды гвалтоўна скідвалі з круч Дняпра, бо ў гэтым жа рэгіёне ўзнікла страшная здань Чарнобыля.

Ва ўсіх сучасных слоўніках сапраўдны сэнс лацінскага слова свядома забыты, каб да названых азначэнняў нашай этнічнай культуры дабавіць: ***гадкі, мярзотны, пошасны, дзікі, паганка, паганец*** і так да бясконцасці. У апошні час нават адукаваныя людзі, нават філолагі, што найбольш непрабачальна, спакойна ўжываюць тэрмін для азначэння сакральнай для нас этнічнай культуры. Гэта не цывілізавана. Дарэчы, разуменне гэтага слова, азначэння ў народным асяроддзі разумеецца пераважна як "па-чалавечы, разумна, правільна, падобраму, як сярод людзей прынята".

На Беларусі цывілізацыя прайшла доўгі і складаны шлях пасля праславянскай эпохі ад племяннай этнічнай культуры дрыгавічоў, крывічоў і радзімічаў праз магутную беларускую сярэдневечную дзяржаву Вялікае Літоўскае, Рускае і Жамойцкае, тройчы страту дзяржаўнасці у Рэчы Паспалітай, Рускай і савецкай дзяржавах. "Не было б шчасця – дык няшчасце дапамагло". На цяперашняй тэрыторыі Беларусі захаваліся ўнікальныя формы этнічнай культуры: Ваджэнне Куста як водгукі матрыярхату на ўсёй тэрыторыі туравапінскай зямлі; Валачобніцтва як сустрэча новага года па сонечнаму календару і своеасаблівая этнічная мяжа цэнтральнай Беларусі; Жаніцьба Цярэшкі – водгулле перыяду дапарнай сям'і і татэмная Камаедзіца ў рэгіёне значнага балцкага субстрату; саракадзённыя веснавыя карагодныя ўміласціўліванні маланкі і пахаванне яе сімвалу – Стралы на Ушэсце на зямлі радзімічаў; Жаніцьба коміна як рэшткі трохвекавой сустрэчы Новага года пасля прыняцця хрысціянства адпаведна яго светапогляду восенню, калі адмірае прырода; на зямлі Кірылы Тураўскага і многае іншае. Ўсё гэта дае надзею, што беларусы вернуць сваю спрадвечную культуру, калі сэрцам успрымуць купалаўскае: "У народ і край свой толькі веру і веру ў самага сябе".

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі:
№ 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі:
220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by
http://tbm.org.by/ns/

Рэдакцыйная калегія:
Алена Анісім, Вадзім Болбас, Міхась Булавацкі, Людміла Дзіцэвіч, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Людміла Піскун, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 13. 01. 2003 г.
Наклад 2300 асобнікаў. Замова № 34.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 458 руб., 3 мес.- 1374 руб.
Кошт у розніцу: 120 руб.